

LIKUTÉ SZICHOT

לקוטי שיחות

A LUBAVICSI REBBE,
MENÁCHEM M. SCHNEERSON

beszédeinek gyűjteménye

Vájislách hetiszakasz

Próba kiadás

Chábád Lubavics Nevelési és Oktatási Egyesület

2017

5778

Fordította
Kovács Jichak rabbinövendék
Köves Slomó rabbi

Lektorálta
Oberlander Báruch rabbi
Köves Slomó rabbi

© Chábád Lubavics Egyesület
2017

6. szám

Kiadó: Chábád Lubavics Zsidó Nevelési és Oktatási Egyesület
1052 Budapest, Károly krt. 20.
Telefon/fax: (36 1) 267-5746
info@zsido.com
www.zsido.com

ISBN 978-963-7533-57-0

Megjegyzés: A számmal jelölt lábjegyzetek az eredeti jiddis kiadás tükörfordításai, a betűvel jelöltek az angol fordításokban lévő lábjegyzetek, illetve a magyar fordítók és lektorok kiegészítései.

A Megváltás és a haszid filozófia kinyilatkoztatása

I.

A világra akkor tudunk hatni, ha átmenetinek tekintjük

Lábánál „laktam”,

de a 613 parancsolatot megtartottam

1. A hetiszakasznak elején [Jákob haza érkezik Kánaánba, és érkezése előtt ajánlékokat küld testvérének Ézsauanak, hogy kiengesztelje. Majd a következő üzenetet küldi neki:] „Lábánál laktam (גָּרְתִּי, *gárti*) [és időztem mostanáig; és lett ökröm, szamaram, juhom, szolgálám és szolgálóm...],^a Rási a következő kommentárt fűzi ehhez a mondathoz: A גָּרְתִּי [*gárti* – *laktam* szó héber betűinek számértéke 613 – תריג, ezzel kifejezve, hogy bár Jákob Lábánál *lakott*,

az idő alatt is végig megtartotta a Tóra 613 parancsolatát:] „Lábánál laktam, de a 613 parancsolatot megtartottam.”¹

Ez a magyarázat felvet néhány kérdést:

(a) mi az összefüggés a vers elvonatkoztatott (*drás*)^b magyarázata, a „laktam” és a „613” közötti kapcsolat, és a mondat egyszerű (*psát*) értelmezése között, amelyben a גָּרְתִּי (*laktam*), a גַּר (idegen) kifejezéssel rokon?

(b) Mi volt a célja [Jákobnak] azzal, hogy közölje Ézsauval, hogy „mind a 613 parancsolatot megtartottam”?

^a *Jud-tet kislév* (kislév hónap tizenkilencedik napja) világszerte örömnappal a haszidoknak, akik ekkor emlékeznek meg az Álder Rebbe, a ljadi-i Snéor Zálmán rabbi 5559. (1798) évi, börtönből való szabadulásáról. A Rebbét a haszid tanok terjesztéséért üldözték és tartóztatták le. *Jud-tet kislév* így nem csak az Álder Rebbe és a következőinek a személyes győzelmét szimbolizálja, hanem egy még jelentősebb dolgot: a haszid mozgalom végső sikeres megvédését is. És mint ilyen, ez a nap úgy vált később ismertté, mint a haszid mozgalom Ros Hasánája, újéve. (Ezen esemény teljes beszámolóját és jelentőségét lásd Naftali Kraus: *A haszidizmus alapító mesterei*, Chábád Lubavics Egyesület, Budapest 2013, második része.)

Ez a nap egyben a Dov Ber rabbi, azaz a mezericsi Mágidnak a jorcájtja (halálüzemi évforduló) is, aki a Báál Sém Tov utódja és szellemi örököse, valamint az Álder Rebbe tanító mestere volt.

^a *1Mózes 32:4.*

¹ Lásd *Midrás Lökách tov* és *Midrás hágadol* uo.

^b A *psát*, az Írás szó szerinti értelmezését, a *drás* meg annak a hermeneutikai vagy homiletikai interpretációját fedik. (Lásd még korábban, *Vájécé*, 13. bekezdés vége, és *uo.* ff lábjegyzetben.) Habár a *drás*, egy új, és előzőtől különböző perspektívát kínál, ám annak továbbra is kapcsolódnia kell a *psáthoz*, és nem vehető ki annak kontextusából, (Lásd *Likuté szichot*, 3. kötet, 782., 896., 924. és 1014. oldalon.)

Rási gyakran említi, hogy kommentárjának szándéka az Írás egyszerű síkon való értelmezésének a kifejtése (pl. lásd a kommentárját az *1Mózes 3:8*-hoz, vagy az *1Mózes 3:24*-hez, stb.). Habár sokszor az értelmezés más szintjeit is lefedi, azonban ezeket is a *psát* kontextusában idézi (lásd *Likuté szichot*, 5. kötet, 1. oldal és lábjegyzetek *uo.*). Mivel Rási az idézett verset mind a szó szerinti értelmezésben, mind az idézett *gárti* szó fényében a *drásnak* megfelelően is magyarázta, ebből következően kell, hogy legyen összefüggés a két értelmezési szint között.

(c) És végül, milyen tanítást rejt szá-
munkra ez a közlés?

**Ha az anyagi dolgok „idegenek”
maradnak, akkor nem tudják
a spiritualitást megzavarni**

2. Mélyebben értelmezve a „Lábánnal
laktam” [voltam idegen], arra utal, hogy
az összes olyan dolog, ami az arámi Lá-
bánt jellemezte, mint például az „ökröm,
szamaram, juhom, szolgálóm és szolgálóm”^c soha nem volt több Jákob számára,
mint valami „idegen” dolog. Olyan do-
log, ami nem képezte valódi életcélját.

Jákob valódi otthona, a lelki dolgok,
valamint a Tóra és a parancsolatok vol-
tak. A fizikai dolgok mindig „idegenek”
maradtak a számára.

A hetiszakaszk kicsivel később számot
ad arról, hogy „épített magának házat,
nyájának pedig készített sátrakat”². „Ma-
gának”, a valódi énjének, azaz a lelkének
és lelki szükségleteinek házat épített, azaz
egy állandó lakhelyet. „Nyájának” viszont,
tehát anyagi jellegű szükségleteinek, ame-
lyek csak kiegészítő szerepet játszottak
az életében, csak sátrat, azaz ideiglenes
otthont készített. (A léleknek, különösen
annak még a fizikai testbe való alászállása
előtti állapotában nincs szüksége „nyájra”.
Valójában ugyanis ekkor még nincs közös
felülete azzal, s az anyagi jellegű dolgokat
is csak akkor „szerzi meg”) épít neki „sát-
rat”, azaz ideiglenes otthont (amikor már
alászállt a mi [fizikai] világunkba.)

A Rebbe, az apósom idézte egyszer
a mezricsi Mágid mondását:³ „Az ott-
hon más! Az embernek az otthonában
mindenére szüksége van. Ezzel szemben
egy utazás alkalmával nem számít, hogy
ha az átmeneti lakhelyünk vagy a búto-
raink nem annyira szépek; hiszen ekkor
végül is csak utazunk.”

Ezek alapján már érthetővé válik a
vers *drás* és *psát* értelmezése közti össze-
függés. „Jákob Lábánnál *lakott (gárti)*, és
mivel *idegenek* voltak tőle az anyagi jel-
legű dolgok, azok nem tudták megzavar-
ni a spirituális életében, így nem okozott
neki gondot a 613 parancsolat teljesítése.

**Jákob az anyagi jellegű dolgait
is spirituálissá változtatta**

3. [Sőt!] Mivel az anyagi jellegű dolgokat szi-
gorúan idegen, kívülálló státuszban tartotta,
Jákob nem csak azt biztosította, hogy azok
ne zavarják meg őt a spiritualitásban, ha-
nem éppen ezzel érte el, hogy ezen spiritu-
alitás áthassa az anyagi jellegű dolgait is, ez
által spirituálissá és szentté alakítva azokat.

Ezért zárul a fenti idézet a követke-
zőkkel: „lett ökröm, szamaram, juhom,
szolgálóm és szolgálóm”^d. Azaz végül is
ezek Jákob sajátjai lettek, ezzel is kife-
jezve alárendelődésüket Jákobhoz, azaz
[lelkének] esszenciájához.

Jákob készen állt a Megváltásra

4. „...és lett ökröm, szamaram, juhom,
szolgálóm és szolgálóm...” – A Midrás⁴

^c 1Mózes 32:5.

² [1Mózes 33:17.] Lásd még *Boné Jörusálajim* 95.
oldal.

³ *Likuté Diburim*, 2. kötet, 427. oldal. [Lásd *The Great Maggid* 24. oldaltól.]

^d 1Mózes 32:5.

⁴ *Brésit rábá* 75:6.

ehhez a szövegrészhez a következő kommentárt fűzi: „A szamar a Messiásra utal, akiről úgy tartja a mondás, hogy „szegény lesz és számaron nyargal...”⁵.

A Messiás eljövetele a Szentség szikráinak a megtisztításán keresztül fog megvalósulni.⁶ Tehát azáltal, hogy minden egyes zsidó sikeresen megtisztítja a testét, állati ösztön-lelkét és a világban ráeső részét,^c hogy ezeket szent célok szolgálatába állítsa. [A Messiás pedig] ezek után idézi elő az eljövendő világ manifesztációját.

Ez tehát az idézett mondat folytatásának mélyebb jelentése: Mivel „Lábánál laktam [mint idegen]...” – mivel Jákob számára a fizikai jellegű dolgok *idegenek* voltak, s minden törekvésében azon volt, hogy azokat isteni célnak szentelve használja fel, hogy azokban a szentség „lakozzon”, a *gárti* szó szerinti értelmezése szerint – ezáltal volt „ökröm, *samaram*...” – ezáltal állt készen a Messiás eljövételére.⁷

Ez volt az oka annak is, hogy küldötteket menesztett Ézsauhoz, hogy értesítsék őt: Ő, önmagát már megtisztította, s

készen állt a Messiás fogadására. Jákob ugyanis azt remélte, hogy maga Ézsau is már hozzá hasonlóan végzett az öntisztítással,⁸ s már az ő részét illetően sincs további akadály a Megváltás fogadására.

A küldöttek azonban a következő válasszal érkeztek vissza Jákobhoz: „eljöttünk a testvéredhez, Ézsauhoz”^f: „Ami a te hozzáállásodat illeti, te a *testvéred*-nek tekinted, mert te valóban készen állsz a Megváltásra. Azonban ő, a saját oldaláról, továbbra is csak *Ézsau*, még nem végezte el az öntisztító szellemi munkát, és nem áll készen a Megváltásra.”

A Megváltásra mindig készen kell állnunk!

5. A Tóra és a tanításai örök érvényűek minden egyes zsidó számára. A fentiekből tehát a következőt tanuljuk:

Minden zsidónak tudnia kell, hogy még akkor is, ha környezete, az őt körülvevő világ, talán még nem áll készen a Megváltásra, mivel még nem tisztított meg, mindazon által, önmagát illetően, mindig készen kell állnia, valamennyi hozzá kapcsolódó dologgal egyetemben

⁵ Zechárj 9:9.

⁶ Tánjá 37. fejezet.

^c Amikor a testet az ember spirituális természetének vagy Isten-szolgálatának a kontextusában használjuk, nos ekkor a fizikait a spirituálisnak rendeljük alá, ami által a test megtisztulást nyer (lásd még korábról, *Toldot*, h lábjegyzetben). Ugyanez vonatkozik (a) az ember állati ösztön lelkére – azon alap éltető erő, ami az ember fizikai létehez kapcsolódik (lásd *Tánjá* 1. fejezet; és még korábról *Noách*, c lábjegyzetben – ami akkor nyer megtisztulást, amikor potenciális szentsége valóságot nyer és (b) az ember környezetére, a „világban ráeső részére” (lásd még korábról *Vájéra*

g lábjegyzetben. Lásd *Tánjá* 37. fejezetben hosszabban és *uo.* 38–39, és 53. fejezetben.

⁷ Lásd feljebb, 4. lábjegyzetben.

⁸ Lásd *Tóra or*, *Vájislách* 24b.

^f *1Mózes* 32:7. Rási a Midrást idézve (*Tánchuma-kádum*, *Vájislách*, 6. bekezdés; lásd még *Zohár* 1:167b.) jegyzi meg itt a kettős utalást a „te bátyád” és az „Ézsau” szavakban, s ennek folyamányaként értelmezi: „A bátyádhoz jöttünk, ahhoz, akiről azt mondtad, hogy a bátyád; de ő továbbra is úgy viseltetik irányodba, mint a bűnös Ézsau – még mindig gyűlöletet rejteget magában.” Az itt következő magyarázat ugyanezen a kettőségen alapszik.

– „juhom, szolgám és szolgálóm” – a teljes Megváltás mielőbbi eljövételére.

Erre a szintre pedig úgy tud eljutni, hogy mindig szem előtt tartja a „Lábánál laktam” elvét. Azt, hogy a materiális világ nem több mint *gárti* – [nem több, mint egy átmeneti, idegen létezés, mint ahogy a Zsoltáros mondja:] „Jövevény vagyok a földön”.⁹

Függetlenül élethosszunktól, „van azokban hetven esztendő s ha jó erőben, nyolcvan esztendő”,¹⁰ vagy akár „legyenek napjai százhusz év”,¹¹ ezek az évek nem mások, mint *gárti*, azaz egy idegen ideiglenes tartózkodási helye és ideje. Ha pedig ezt a megközelítést követjük, akkor az anyagi nem lesz ellentéte a spiritualitásnak. [Sőt!] Valójában pont ezen keresztül realizálódhat, hogy legyen „ökröm, szamaram, juhom, szolgám és szolgálóm”, azaz egyfajta jólét az anyagi dimenzióban is.

Az által pedig, hogy saját magunkat és a hozzánk tartozó dolgokat is a Megváltásra készítjük fel, az egész világra is hasonlóképpen hatunk. Ugyanis a világban

egyensúly uralkodik,¹² így akár csak egy jó cselekedet is képes a mérleg nyelvét az egész világ szemszögéből nézve a jó irányába billenteni, s ezáltal előidézni a Megváltást.

Ahogy a Maimonidész írja:¹³ „Amikor Izrael [az egész zsidó nép] visszatér Istenhez, *azonnal* elnyeri a megváltást.” Ezt a szabályt az Álder Rebbe még egy szóval megtoldva megerősíti: „*tüstént* *azonnal*” (*tékef umijád*).¹⁴ Tehát függetlenül a világ mindenkori spirituális állapotától, a *tsuván* keresztül személyes megváltást nyerhetünk, sőt, talán épp az egész világ megváltását idézzük elő.

Haszid filozófia – a spirituális fegyver

6. Az isteni gondviselés az élet minden területére kihat. Az Álder Rebbének – és ezzel a haszid mozgalomnak is – a szabaddulása 5559 kiszlév hónap 19-én történt, pont a *Vájislách* hetiszakasza után, amely a már említett tanulságokat tartalmazza.⁸

Ez azért esett pont így, mert a haszid filozófia tanulása mindenkit felruház azzal az erővel, hogy az őt körülvevő

⁹ Zsoltárok 119:19.

¹⁰ Uo. 90:10.

¹¹ 1Mózes 6:3.

¹² Lásd *Kidusin* 40b. [Lásd még korábról, *Brésit* 9. lábjegyzetben.]

¹³ *A megtérés szabályai* 7:5.

¹⁴ *Igeret hátsuvá* [Tánjá, 3. rész], 11. fejezet. Az Álder Rebbe által hozzáadott szó (*tékef* a *mijád*-hoz) jelentőségéről lásd *Táánit* 19b. („mit értünk a *mijád* szó alatt stb.) és Rási kommentárját a *Sábát* 89a-hoz *mijád* kezdőszóval [amely megmutatja, hogy a *mijád* szót használjuk még akkor is ha van néhány nap vagy esetleg annál is hosszabb intervallum], míg a *tékef* szó [szó szerint

sürgősségre utal, mint azt látjuk olyan forrásokból mint] *Zváchim* 33a.; *Toszáfot* a *Sábát* 39a-hoz, a *kol* kezdőszóval; és *Sulchán áruach*, *Orách chájim*, 166. fejezet.

⁸ A haszid filozófia egyik alap-doktrínái közé tartozik a *hásgáchá prátit* – isteni gondviselés elve, amely a világ minden részletére kiterjed: a legnagyobb, legemelkedettebbtől egészen az apró és jelentéktelennek tűnőig. Ez az elv a haszid filozófiai megközelítés teljes kozmológiai képének integráns részét képezi, amelyet talmudi és midrási források alapoztak meg, mindazon által túlmutat az isteni gondviselés általános elvén, mint az már korábbi munkákban kifejtésre került. A *hásgáchá prátit* haszid filozófiai doktrínájának részletesebb

világ ijesztő állapota se tántorítsa el az Isten-szolgálat azon szükséges részétől, amely arról szól, hogy „Lábánál laktam”, s amelyen keresztül képes elérni a – „szamaram, a király Messiás” – megváltást.

A haszid filozófia tanulása a felkészü-

lése és eszköze a Messiás manifesztációjának, hogy beteljesítsük az „utcára omoljanak forrásaid”^h küldetését, amely előidézzi „a Mester (Messiás) eljövetelét”. Teljesüljön mihamarabb, még napjainkban!

(5717-5718 – 1957-1958. Vájislách)

elemzéséért a különböző történelmi kontextusokban lásd *Likuté szichot*. 8. kötet, 277–284. oldal; lásd még *uo.* 5. kötet 63. oldaltól.

Mivel mindent a *hásgáchá prátit* irányít, nincs olyan részlet, amelyre azt mondhatnánk, hogy csak esetlegesség, vagy véletlen egybeesés következménye. Ezen elv tehát arra vonatkozólag is fennáll, hogy jud-tesz Kiszlév eseményei a *Vájislách* hetiszakaszhoz idejében történtek meg, ami azt jelenti, hogy a kettő között kell, hogy legyen

valamilyen kapcsolat. Az egyik tartalma világítja meg és magyarázza a másikat (lásd még korábról, *Lech löchá* 6. bekezdés; lásd még *Snéi luchot hábrit*, *Torá sebiktáv* kezdő szavakkal, *Vájésev* eleje, megjegyezve, hogy az év minden kiemelt eseménye, kapcsolódik azon hetiszakaszhoz, amelynek hetében magáról az eseményről emlékszünk meg, „mert minden Istentől van”).

^h *Példabeszédek* 5:16.; lásd még korábról *Toldot*, 99. lábjegyzetben.

II.

A Messiás számára: Miben rejlik evilági küldetésünk?

Szamárháton, vagy az ég felhőivel?

7. A korábban idézettⁱ Mídrás tanítja, hogy „a szamár, a Messiásra utal.” Ám ez felveti a kérdést: Jákob miért éppen a szamár szóval utal az eljövendő megváltásra?

A következőt találjuk a Talmudban erről a témáról:¹⁵ Az Írás egy helyen azt mondja [a Messiásról], hogy „az ég felhőivel olyan mint ember fia jön vala”,¹⁶ míg máshol azt, hogy „szegény lesz és szamáron nyargal vemhén”.^j Ebből arra következtetnek Bölcsseink, hogy ha kiérdemeljük [a Messiás eljövételére], akkor „az ég felhőivel” fog érkezeni, míg ha nem, akkor is eljön, csak akkor „szegény lesz, és szamáron nyargal vemhén”.^k

Fentiek értelmében még kevésbé érthető, hogy ha tudjuk, hogy Jákob az Isten-szolgálatban elért szintjéből kifolyólag volt felkészülve a Megváltásra, akkor miért úgy utalt a Messiásra, mint aki „szamár háton” érkezik, és miért nem úgy, mint aki „az ég felhőivel”^l

Ábrahám, Mózes és a Messiás

ugyanazon számára

8. A *Pirké dörábi Eliezer* írja,¹⁷ hogy az

a bizonyos számára, amin a Messiás fog megérkezni – szegény és szamáron nyargal vemhén – ugyanaz a szamár, mint amelyet Mózes is használt [amikor Midjából visszaindult Egyiptomba, és feleségét valamint gyermekeit] „felültette őket a szamárra”¹⁸; és egyben ugyanaz a szamár, amiről már Ábrahámnál is olvassuk [hogy amikor elindul Izsák feláldozására,] „fölnyergelte szamarát”.¹⁹

Ez azt jelzi számunkra, hogy Ábrahám, Mózes és a Messiás egy és ugyanazon folyamat részesei. Ábrahám kezdte meg az új korszakot a „Tóra kétezer évével”,²⁰ Mózes átvette a Tant a Szináj hegyén, és átadta Izraelnek;²¹ és a Tóra-adás végső isteni célját a Messiással fogjuk elérni. (Bár a „[Mózes] felültette őket a szamárra” a Tóra-adás előtt volt, mégis csak az egyiptomi kivonulás napjaiban történt, ami egyfajta felkészülésként szolgált a Tóra-adásra. Ahogy az Írás is tudatja: „midőn kivezeted a népet Egyiptomból, szolgálni fogjátok Istent a hegyen.”²²)

ⁱ Feljebb, 4. lábjegyzetben.

¹⁵ *Szánhedrin* 98a.

¹⁶ *Dániel* 7:13.

^j *Zechárjá* 9:9.

^k Az „ég felhői” látszólag előkelőbb kifejezésnek tűnik, mint a *chámor* (szamár): az „ég felhői” büszkeséget, méltóságot sugallnak, ezzel szemben a „szamár” szó inkább egyfajta lefokozást sejtet. Vajon Jákob miért az utóbbit használta?

^l Jákob nem csak hogy használhatta volna a „felhők” kifejezést, de egyenesen használnia kellett

volna, mint a körülményekre jobban illő leírást.

¹⁷ *Pirké dörábi Eliezer* 31. fejezet.

¹⁸ *2Mózes* 4:20.

¹⁹ *1Mózes* 22:3.

²⁰ *Ávodá zárá* 9a. Lásd az *Árizál Likuté Toráját*, a *Lech löchá* elejét és a *Cemách cedek* máámárját *Vö-Hásém bérech et Ávrahám* kezdő szavakkal (*Bává bátrá*hoz írt magyarázatával együtt jelent meg).

²¹ *Az atyák tanításai* 1:1.

²² *2Mózes* 3:12.

Egy számár, három számárteher

9. Fenti hasonlóságok dacára, számos különbség is megfigyelhető Ábrahám, Mózes és a Messiás „számár használata” között:

Ábrahám arra használta a számarat, hogy a fát és a vágó-kését cipeltesse vele. Ő maga, és szolgálói azonban gyalog mentek, tehát a számárra olyan terheket, eszközöket rakott, amelyek arra hivatottak, hogy az embert segítsék.

Mózesről már úgy tartja az Írás, hogy „vette feleségét meg fiai, felültette őket a számárra”. Az emberhez nyilvánvalóan sokkal közelebb áll a felesége és a gyerekei, mint a vágó-kése. Hiszen a férfi számára a felesége egyfajta „segítő, neki megfelelő”²³ és „felesége olyan számára, mintha ön maga része lenne”;²⁴ „a fiú meg olyan mintha apja lába lenne”;²⁵ tehát mintha önmagának lenne egyfajta meghosszabbítása.

Ezzel szemben a Messiásról így ír a próféta: „szegény és számaron nyargal vemhén”. Tehát maga a Messiás fog számár háton érkezni hozzánk.

Számár – az anyagi világ

10. Az ember azért nyergeli meg száma-

rát, hogy egy olyan helyre is képes legyen eljutni, ahová egyébként annak távolsága vagy magassága miatt önmagában képtelen lenne. A számár megülésére ugyanez spirituális értelemben is igaz. A חומר (*chámor*, számár) ugyanis a חומר (*chomer*, anyag)-re utal, ahogy azt a Báál Sém Tov azon közismert értelmezése²⁶ is idézi, amelyet a „Ha látod gyűlölőd számárát...”²⁷ vershez tanított.

Más szóval, a *chomer* – az anyag, a fizikai – megtisztításán keresztül, olyan szintre emelkedhetünk, amelyet lelkünk, pusztán önmaga erejére támaszkodva képtelen lenne elérni, ahogy az Írás mondja: „termések bősége a marha erejében van”.²⁸

A Tóra-adás forradalmi újítása

11. Ábrahám ősapánk korában, azaz a „Tóra kétezer évének” a kezdetén, személyes vonatkozásában tehát Isten-szolgálat kezdete, az anyag még nem volt képes az embert spirituálisan felemelni, mert maga az anyag ekkor még képtelen volt a megszentelődésre. Ahogy számos forrás magyarázza, hogy ekkor még érvényben volt a rendelet, miszerint

²³ 1Mózes 2:18.

²⁴ Bráhcot 24a.

²⁵ Lásd Éruvin 70b.

²⁶ Idézve a Hájom jom svát 28. és még korábbi Chájé Szará, 2. és 5. bekezdés.

²⁷ 2Mózes 23:5.

²⁸ Példabeszédek 14:4. Lásd Likuté Torá, Háázinu, 75b. oldal.

[A lélek önmagában egy spirituális entitás, aminek nincs szüksége korrekcióra, vagy arra hogy ebben a világban öltön testet (Éc chájim 26:1.); azt már a saját spirituális létének természete és

tapasztalatai is kielégítenek. Ennek dacára, amikor a lélek alászáll ebbe a bűnös világba, és beköltözik a fizikai testbe, a *chomerrel* (anyag) való kapcsolódásból a parancsolatok megcselekvésén keresztül (amin keresztül spirituálisan felemeli és megtisztítja ugyanazt az anyagot), a lélek egy összehasonlíthatatlanul magasabb szintet képes elérni: nagy a (spirituális) szint különbség, amit az ökor erejének a segítségével lehet megugrani (azzal, hogy megfelelően használjuk az anyagi és állati aspektusait az Isten-szolgálatnak). Lásd Tánjá 37. fejezet.]

„Róma lakosai nem utazhattak Szíriába...”²⁹. Az anyag megszentelése, ekkor még a legjobb esetben is csak azáltal lehetett végbe, hogy különböző tárgyakat – „fa, vágó-kés” – használtak szent célra, amely tárgyak ezen használat által, csakis a használat idejére hozzá segítettek a szentség eléréséhez.

Mózes korában a „szamár” (*chámor-chomer*; anyag) már képes volt az ember felemelkedését szolgálni. Az egyiptomi száműzetés és a Tóra-adás által az anyag spirituális megtisztulást nyert, így lehetőség nyílt arra, hogy maga a materialitás váljon szentté a parancsolatok megtartása által.

Közismert a különbség a Tóra-adás előtti és utáni kor között. A Tóra-adást megelőzően az anyag még nem tudott egygé válni a spiritualitással. Akkor az Isten-szolgalat anyaggal való kapcsolata abban merült ki, hogy [az isten-szolgalat által] el lehetett érni, hogy a materiális világ legalább ne akadályozza, sőt inkább segítse az Isten-szolgalat általi szent áramlatot. Ám az, hogy maga az anyag megszentelődjön, erre csakis a Tóra-adás által nyílt lehetőség.

Vegyük példának Jákob csíkos botjait és fakérgeit [amelyeket a csíkos és foltos báránygidák nemzésekor használt az itatóban.^m A kabbala szerint] ezeknek a csíkjai ugyanazt a spirituális isteni áramlatot hívták elő, mint amit ma a *tfilin* micvájának [csíkjai] váltanak ki.³⁰

Azonban ez az áramlat nem hatolt bele [Jákob botjaiba, azaz a fizikai entitásba]. Hiszen látjuk, hogy [a szentség nem vált a fizikai tárgy részévé]. Az isteni fény, Jákob Isten-szolgalatát követően már nem maradt része a botnak. Pontosan azért, mert ekkor még nem volt lehetséges a szellemnek és az anyagnak ilyen típusú egyesülése.

Tóra-adás után azonban, ha egy parancsolatot egy fizikai tárgy használatával cselekednek meg, akkor maga a fizikai tárgy is megszentelődik a parancsolat megcselekvése által. Tehát ezen újdonság által maga az anyagi világ vált a Szentség fogadásának az eszközévé.

A Messiás az anyag felsőbbrendűségét fogja kinyilvánítani

Ám még ez a fajta felemelkedés és átalakulás is csak az embernek külső aspektusaiban manifesztálódik – a „feleség” („amely testnek felel meg”) és a „gyermek” („egy fiú olyan, mint a lába az apjának”) aspektusaiban, valamint a lélek azon megnyilvánult aspektusaiban, amelyek azért szálltak alá [a fizikai világba], hogy a testbe öltözhessenek.

A Messiás eljövetele azonban egy ezeknél is jóval mélyebb hatás fog gyakorolni. „Szegény és számaron nyargal vemhén”, annyit jelent, hogy az a szint fog megnyilvánulni, ahol a test magasabb rendű a léleknél: „A derék asszony férjének koronája”.³¹ Ekkor pedig, még

²⁹ Midrás *Smot rábá* 12:3. Lásd még korábról, *Chájé Szará* 16. bekezdés.

^m 1Mózes 30:37-től.

³⁰ Lásd *Zohár* 1:161b-től; *Or háTorá*, *Brésit*-1, 446.

oldal. [Lásd még korábról *Vájécé* u lábjegyzetben.]

³¹ *Példabeszédek* 12:4.

[Lásd még korábról, *Chájé Szará* 1. bekezdés, amely azt taglalja, hogy Sára a testet, Ábrahám pe-

a lélek legmagasabb szintjei, a *chájá* és a *jöchidá*ⁿ is a fizikai megtisztításán keresztül emelkedhetnek fel egy magasabb spirituális szintre.

A messiási korban, a *teremtett létező* igaz forrásának manifesztációját fogjuk megélni. A *teremtett létező* igazi forrása pedig nem más, mint az *igaz létező*, a legmagasabb isteni valóság. Ekkor még a lélek esszenciájának a spirituális felemelésére is a fizikai megtisztítása, azaz a teremtett anyag megtisztítása fog szolgálni.

A lélek csak a test számára által emelkedhet igazán magasra

12. Erre a paradigmára találhatunk utalást Bölcsseink [fent idézett] mondásából is: „ha kiérdemelték (זָכוּ, *záchu*) az ég felhőin érkezik, ha nem érdemelték ki (לֹא זָכוּ, *lo záchu*), akkor szegény és számaron nyargalva vemhén.” A *záchu* szó [gyöke a *záchá*, amely tisztát jelent] azon Isten-szolgálatra utal, amelyet tiszta és spirituális dolgok öveznek, amelyek segítenek előidézni az „ég felhőit”, a közvetlen isteni fény (אֹרֶךְ יִשָּׁר, *or jásar*) leereszkedésének a manifesztációja által. *Lo záchu* az Isten-szolgálat azon elemeire utal, amelyek még nem lettek megtisztítva: anyagi, fizikai jellegű aspektusokra. Ezek megtisztulása által nyerhet valóságot a „szegény és számaron nyargal

vemhén” manifesztációja, az isteni fény visszatükrözésének (אֹרֶךְ חוֹזֵר, *or chozér*) a manifesztációja, „lentről felfelé”: a számar (חָמוֹר, *chomer*) által olyan magasságba emelkedhetünk, amelyet a lélek pusztán önmaga erejére támaszkodva képtelen lenne elérni.

Ezek alapján már érthetővé válnak Jákob szavai: „ökröm, samaram”: Isten-szolgálatának erényeként – különösen azt figyelembe véve, hogy ezt Lábánnál kellett tegye – a fizikai, anyagi megtisztítása érdekében, kész volt a „szegény és számaron nyargalva vemhén” isteni manifesztációjára.

Hol vagy?

– Tudatában vagy teremtésed okának?

13. A Rebbe, az apósom mesélte, hogy az Áltér Rebbét a bebörtönzése során egyszer egy olyan miniszter-helyettes hallgatta ki, aki művelt volt a zsidó Bibliában, és a Judaizmus szaktekintélynek számított.

Az egyik kérdése [Ádám és Éva bűne utáni párbeszédre vonatkozott, amikor] „szóltotta az Örökkévaló Isten az embert és mondta neki: Hol vagy?”³² [A tiszt azt kérdezte]: talán Isten nem tudta, hogy hol van Ádám, hogy megkérdezte tőle, „hol vagy”?

A Rebbe erre idézte neki a vers Rási értelmezését.^o A kihallgató tiszt azonban

dig a lelket szimbolizálja. Ez a metafora részletebben jelenik meg abban, ahogy a nő a testet és az anyagot, a férfi meg a lelket és a szellemet szimbolizálja. Általában a lélek test feletti felsőbbrendűségéről szoktunk beszélni, de egy mélyebb dimenzióban a test forrása a maga módján felsőbb rendű a lélekhez képest. „A derék asszony (test) a férjének

(lélek) koronája” mint az itt kifejtésre kerül.]

ⁿ Lásd még korábbról, *Brésit*, 13. lábjegyzetben.

³² *1Mózes* 3:9.

^o Isten tudta, hogy hol van Ádám, de ilyen módon kívánt vele beszélgetést kezdeményezni, hogy Ádám ne legyen zavarban válaszáat illetően; lásd Rási kommentárját uo.

azt mondta: „Ismerem Rási magyarázatát, de én a Rebbe magyarázatát akarom hallani!”

A Rebbe erre a következőt felelte: „Amikor egy ember mondjuk „x” éves (és ekkor pontosan azt az életkort mondta, ami a miniszter-helyettes életkora volt), az Örökkévaló megkérdi tőle: Hol vagy? Tudatában vagy teremtésed okának? Tudod, hogy mit várnak tőled, hogy megcselekedj, és tudod, hogy ebből mennyivel jártál már sikerrel?”

Eksztázis helyett küldetéstudat

A Rebbe, az apósom úgy zárta a történetet, hogy az Álder Rebbét ez a válasz mentette meg a *kálot hánefestől* (lélek sóvárgása általi haláltól). Ugyanis az Álder Rebbe ekkor spirituálisan olyan emelkedett állapotban volt, hogy a Báál Sém Tov és a Mágid tanainak a terjesztéséért kiérdemelte a bebörtönzést és ugyanezek által szenvedhet akár vértanúságot is, hogy ezen eksztatikus boldogság a *kálot hánefes* határára sodorta. Azonban amikor eszébe jutott, hogy az Örökkévaló mindenkitől [így tőle is] megkérdi, hogy „Hol vagy, teljesítetted már a küldetésed?”, ez segített neki szem előtt tartania léte valódi értelmét, hogy itt kell maradnia, a földön, testbe öltözött lélek formájában, hogy teljesíteni tudja a küldetését, aminek céljából a lelke alászállt a mi világunkba.

14. Egy esemény, amely vezetőinkkel és mestereinkkel történt, és amelyet Izrael vezetőinek és pásztorainak is elmondtak

és továbbadtak, útmutatásul szolgál a nyáj – tehát a haszid közösség –, és rajtuk keresztül minden egyes zsidó számára is.

Minden zsidónak tudnia kell, hogy a „Hol vagy?” kérdést, mindig, mindenki fel kell hogy tegye magának. A legnagyobbtól, a legkisebbig, mindenki a saját szintjének megfelelően.

Van olyan, akinek a számára a „Hol vagy?”, egyfajta figyelmeztetés, hogy tartsa magát távol a *kálot hánefestől* (mint Áron fiainak az esetében – „mikor közeledtek az Örökkévaló színe elé és meghaltak.”³³): „Ezen a világon kell, hogy végrehajtsad küldetésedet és teljesítsed szolgálatodat, hogy ezzel is segítsd a végső cél elérését, Isten evilági hajlékának építését!”

Mások számára a „Hol vagy?”, jelenthet egy abbéli figyelmeztetést, hogy ne merüljön el az evilági élvezetekben és szenvedélyekben, mert ezek végül teljes elsoványodását okozhatják, és ennek elkerülése érdekében komoly erőbefektetést kell tanúsítania a Tóra tanulása és a parancsolatok megcselekvésének a területein.

Ez a fajta [állandó nekünk szegezett kérdés és] követelmény, egyben mindannyiunkat felruház azzal a képességgel, hogy sikerrel teljesítsük a személyesen ránk háruló isten-szolgálatot, s ezzel bevégezzük a sors által kiszabott küldetésünket, amiért teremtettünk. Mindezt boldogsággal, szívünk teljes örömeivel.

A börtön és a szabadulás spirituális háttere

15. A kapcsolat a „Hol vagy?” követelmény és az Álder Rebbe bebörtönzése

³³ 3Mózes 16:1. Lásd *Or háchájim* uo.

között a következő módon ragadható meg:

A bebörtönzést a haszid tanok – és a Tóra misztériumainak – feltárása ellen agitálók ösztönzése váltotta ki.^p Az Álder Rebbe ugyanis feltárta és minden zsidó számára elérhetővé tette a Tóra rejtett tanait. A Tóra titkos tanait elérhetővé és érthetővé tette az isteni lélek értelme szá-

mára, amelyen keresztül ezek elérhetővé lettek az intelligens lélek, sőt az állati ösztön-lélek számára is, egészen odáig, hogy a fizikai testre is hatással tudnak lenni. Mindez [a határok nélküli terjesztése a Tóra rejtett tanainak] ellenkezést váltot ki az „Égiek” részéről, és ez eredményezte a bebörtönzést a fizikai valóság szintjén.

^p *Jud-tet kislév* történeti eseménye azon letartóztatás volt, amelynek az elrendelését a haszid mozgalom és a haszid tanok ellenzői kezdeményezték: lelkiismeretlen emberek [hamisan] megrágalmazták az Álder Rebbét, aminek következtében az Álder Rebbét letartóztatták, ezzel életét és a haszid mozgalom túlélését is veszélybe sodorták. Ezeknek a fizikai eseményeknek azonban mindig van egy mögöttes, spirituális vetülete is.

Jud-tet kislév spirituális vetülete a *kitrug* (קטרונג, feljelentés, vád) volt – az „égiek” részéről érkező vád, vagy feljelentés a Rebbe tevékenysége, a haszid tanok terjesztése, a Tóra misztériumainak a feltárása ellen (mint az kifejtésre kerül a szöveg következő bekezdésében). Hagyományosan, a Tóra titkai rejtve voltak az emberek előtt, néhány kiválasztott egyén (יחיד סגולה, *jöchidé szögulá*) kivételével, akiknek szentsége kivételes tudással párosult, és akik ezáltal megfeleltek azon szigorú elő követelményeknek, hogy bebocsátást nyerhessenek a miszticizmus gyümölcsösébe (lásd *Pszáchim* 119a.; *Chágigá* 13a.; *Kidusin* 71a.; *Zohár* 3:105b., 244a.; *Zohár chádás*, *Brésit* 6d. stb.); és még ők is ezt a „titokban bejárva és nem mások szeme láttára” (lásd *Igeret hákodes* 26. fejezet) módján tették. Csak az utóbbi időkben (kb. az Ári – Jichák Lurja rabbi idejében, a Messiási kor kezdetével) vált ezek tanulása és a Tóra titkainak (a Tóra ezoterikus tanai) közkinccs tétele megengedettebbé, sőt kötelezővé (Széfer *hágilgulim*, 32. fejezet; *Igeret hákodes* uo.; lásd *On the Essence of Chassidus*, függelék; *The Great Maggid*, 114–119. oldal).

Habár azt a drasztikus változást, amelyet a Tóra misztériumainak a terjesztése keltett azzal, hogy az minden zsidóhoz eljutott, a Báál Sém Tov

kezdte el és a Mágid folytatta (lásd még korábról, *Toldot* 99. lábjegyzetben), az Álder Rebbe, a Mágid szellemi örököse, még az addigiaknál is szélesebb körben tárta fel és terjesztette a Tóra misztériumait, a Tóra belső, ezoterikus tartalmát, eljuttatva azt minden zsidóhoz. Sőt, mindezt úgy tette, hogy ezeket a tanításokat nem csak az ember spirituális természetének (az isteni lélek) a transzcendens szintjén értelmezte, de bizony az emberi racionalitás szintjén – az embernek irányt adó, racionális készség szintjén is érthetővé tette (mint az a szicha szövegében is kifejtésre kerül). Ez az, ami előidézte a szigorú *kitrugot*. Ennek eredményeként a *kitrug* (a fizikai valóságban) a Rebbe letartóztatásában és megpróbáltatásában jelent meg (lásd *A ljadi-i Schneur Zalman rabbi letartóztatása és szabadulása*, 6., 10. és 14. fejezet); Ugyanezen gondolat szellemében (mint az a * lábjegyzetben ki van fejtve), a Rebbe jud-tesz Kislévi felmentése és szabadulása szimbolizálja a haszid mozgalom és a Rebbe tevékenységének a végső sikeres megvédését – nem csak fizikai, hanem ami még fontosabb, még spirituális szinten is.

(Meg kell jegyezni, hogy a spiritualitás előidéz mögöttes fizikai történéseket, amik megmagyarázhatják az isteni gondviselés működését – és annak, akivel a dolgok történtek, mindig kutatnia kell ezeket a kiváltó okokat, hogy megértse, valójában mi is történik vele; mindazon által ezek a spirituális indítékok semmiképpen sem legitimálhatnak, vagy szolgálhatnak mentségül illegitim cselekvések igazolására attól, aki az említett cselekvést csak saját személyes motiváció érdekében viszi véghez, mint az részletesen magyarázatot nyer az *Igeret hákodes*ben, a 25. bekezdésben; lásd még később, *Vájésev* 7-8. bekezdés.)

Ehhez [a bebörtönzés égi kiváltóokához] hasonlóan a Rebbe fizikai szabadulása is egyfajta következménye volt annak, hogy az Égiek engedélyt – egyben diktátumot és erőt – adtak a rejtett tanok feltárására, és az emberi elme számára való elérhetővé tételére. Ez pedig a fizikai valóság szintjén a Rebbe szabadulását eredményezte.

De miként is lehet ezeket a misztériumokat racionális megközelítésben megragadni és az elemző emberi értelem valóságába ültetni? Úgy tűnhetne, hogy ezeknek az emelkedett misztériumoknak a hatása mindenképp a lélek sóvárgását, a *kálot hánefest* kellene hogy kiváltsák? Hogyan lehet ezeket mégis a racionalitás rideg megfontoltságába csatornázni?

Az Álder Rebbe, a *kálot hánefes* állapotában is érzékelt a mindig fennálló isteni kérdést, hogy „Hol vagy?”. Az ember számára is folyamatosan feltételet ez a kérdés, hogy vajon teljesítette-e már a teremtés célját, hogy a fizikai világot

olyanná alakítsa, amely az isteni jelenlét számára is megfelelő hajléknak bizonyul. Mind egyúttal, ezen követelmény azzal a képességgel ruházta fel, hogy maga a fizikai teremtmény is, jelenlegi állapotában válhasson az isteni esszencia hajlékává. [Mindez pedig erőt ad ahhoz, hogy a legemelkedettebb gondolatok után is, képes legyen az ember az evilági küldetésére koncentrálni.]

Így tehát minden korlát eltávolíttatik. Amikor nem önállóan, hanem Isten által cselekszünk, az által felhatalmazva és megerősítve, hogy mindig megkérdi tőlünk „Hol vagy?”, „a lehetetlen ellentétek ura”,³⁴ aki egymással ellentétes dolgokat képes magában foglalni, erőt ad nekünk is arra, hogy mi is képesek legyünk feltárni a Tóra rejtett részeit. A Tóra rejtett részének ezen feltárása egyúttal magával vonja a lélek legbelső, takart aspektusának a kinyilvánítását és feltárását is, ahogyan az kapcsolódik az Örökkévaló rejtett aspektusával.³⁵

(5718-1958. *kiszlév* 19.)

³⁴ Lásd a RásBá (R. Slomo ben Áderet), 418. fejezet; valamint a *Cemách cedektől a Széfer háchákirá*, 68. oldaltól.

³⁵ Lásd *Zohár* 3:73a. [„Három dolog van, amely

egymással örök kötelékben léteznek: az Örökkévaló, a Tóra és Izrael. Ezek mindegyike szintenként helyezkedik el egymás felett, rejtett és megnyilvánult szinteken egyaránt” stb.]

III.

Kiszlév hónapja: a haszidizmus újéve

Niszán, Tisré – a Cádikok és a megtérők hava

16. Írva van, hogy Kiszlév hónap hasonló Szivánhoz. Niszán hónapja is egyfajta újév, ahogy az a Misnából is kiderül;³⁶ Sziván pedig az azt követő harmadik hónap. Kiszlév ezzel hasonlatosan a harmadik hónap Tisré hónap újévétől számítva.⁹

Az alapvető különbség Niszán és Tisré hónapja között, hogy Niszán a [büntelen] cádikok Isten-szolgálatát szimbolizálja. Mivel az egyiptomi kivonulás a zsidó nép létrejöttét, [a héber törzsek zsidóvá válását, mintegy] „betérését” vonta maga után, és „az, aki betér, olyan mint egy újszülött gyermek”;³⁷ azaz minden vétektől vagy büntőtől mentes. [Ehhez hasonlóan a cádikok is vétlenek.]

Sziván, pedig a Niszánt követő harmadik hónap, a Tóra-adás, a Tóra színáj hegyi kinyilatkoztatásának az ideje.

Tisré a megtérők Isten-szolgálatát szimbolizálja. Kiszlév, a Tisrét követő harmadik hónap pedig nem más, mint a Tóra rejtett, belső tanainak a kinyilatkoztatása.[†]

A *tsuvá* és a Tóra rejtett tanai

Mivel a *tsuvá* a Tóra felett áll,³⁸ ezért az még a Tóra áthágása ellen is hatásosnak bizonyul, annak ellenére, hogy magának a *tsuvának* az elmélete is a Tórából ered.

A Tóra rejtett belső tanainak a kinyilatkoztatása – amely kiszlév havához kapcsolódik – is ehhez hasonló. Ez is a Tóra-adásból ered, amely Sziván hónapban történt. Ugyanis amikor Sziván hónapban a Tóra adatott, akkor minden később feltáruló eleme a Tórának megadatott, még azon részei is a Tórának, amelyeket majd a Messiás fog elélni tárnai, ahogy azt a Midrás is közli:³⁹ „Az a Tóra, amit az ember ezen a világon tanul, csupán semmiségnék tűnik ahhoz [a Tórához] képest, amit a Messiás fog majd tanítani.” Mindazon által, a Tórának ezen része is Szivánkor adatott, a többivel együtt.

A Tóra belső, ezoterikus tartalma azonban még takarásban volt a színáj hegyi Tóra-adáskor. Kiszlév hónapban, a Tisrét követő harmadik hónapban – amely a *tsuvá* isten-szolgálatát jeleníti meg – valósult meg a Tóra rejtett tanainak kinyilatkoztatása, és az „utcára

³⁶ *Ros Hásáná* 1:1. [„Niszán első napja az év kezdete, mivel innen számoljuk Izrael királyainak az uralkodását és az ünnepeket.”]

⁹ Tisré első napja a zsidó naptári év *Ros Hásánája*; *Ros Hásáná* 1:1.

³⁷ *Jóvámot* 22a.

[†] *Jud-tet* kiszlév napjára utalva, lásd korábban a * és a p lábjegyzetben.

³⁸ *Likuté Torá*, az *Ácháré* [2. kötet, 25c. oldaltól] és a *Jom Kipur* [4. kötet 68a. oldaltól] diskurzusaiiban.

[Lásd még Jeruzsálemi Talmud, *Mákot* 2:6., a *Likuté szichot* 4. kötet 1152. oldal, és 1358. oldaltól kifejtve.]

³⁹ *Kohelet rábá*, 11. fejezet [11:8.; lásd még *Zohár* 3:23a].

omoljanak forrásaidd^s elvének a feltárása, a Messiás manifesztációjára való felkészülés végett.

Az új és szokatlan a csodálatos

17. Kiszlév hónapja tehát a kinyilatkoztatás ideje, a Tóra egy „új” kinyilatkoztatása. Ez pedig a világra is hatással van. Ez az oka annak, hogy mivel kiszlév hónapban egy új kinyilatkoztatás jelenik meg, így ez a hónap a csodák hava is egyben.

A haszid filozófiában részletes kifejtést nyer, hogy a világ természetszerű működése is tulajdonképpen egy csoda.⁴⁰ A különbség az általunk természetes és természet fölöttinek címkézett események között a következő:

A „természet” állandó; amint az ember hozzászokik a természet eseményeihez, azt már nem képes többnek látni, mint ami. Nem tekinti többé csodának, s ennek folyományaként – Isten ments! – abba a téves következtetésbe eshet, hogy a világ és a természet független, önálló, gazda nélküli. Amikor azonban egy csodának vagyunk tanúi, egy olyan eseményt tapasztalunk meg, amihez nem vagyunk hozzászokva, akkor felismerjük az esemény természetfeletti, isteni mivoltát. Tehát valójában a „csoda” mindig egy új manifesztációt takar.

Kiszlév a csodák hónapja, a szónak az utóbbi értelmezésében, ugyanis ez annak

az ideje, amikor a Tóra egy új manifesztációt nyert. És amint [Isten] a Tórába tekintett, megteremtette a világot⁴¹;⁴ nos ezen új manifesztáció még a fizikai világban is visszatükröződik, így a világ működésének a rendjében is ez a csodáknak, az új manifesztációknak az ideje.

A chanukai csoda-olaj a Tóra rejtett tanait szimbolizálja

Ez arra is magyarázatul szolgál, hogy miért éppen Kiszlév hónapban történt Chanuka csodája. Ezen csodának az olaj is része volt – amely a Tóra legbelső misztériumait szimbolizálja,⁴² és a legemelkedettebb manifesztációt. Náchmánidész tanítja⁴¹ a Midrást idézve^v, hogy „az Örökkévaló azt mondta Mózesnek: Menj és mondd Áronnak – ne félj!... sorod messze jobb, mint azoké [a fejedelmeké, akik az avató áldozatokat hozták a szentély-sátor avatásakat]! Az áldozatokat csak addig lehet bemutatni, amíg a Szentély fennáll, ám a Menóra fénye örökké ég majd...” [A passzusban olvastak azonban felvetnek egy kérdést: a Szentély pusztulásával a menóra lámpái is kialudtak?

Ennek alapján arra kell következtetnünk, hogy az valójában a Hasmóneusok Chanukájának a fényére, az általuk végbevitt hősieles cselekedet fényére utal, amely a Szentély pusztulása után sem alszik ki, még a mi száműzetésünk ideje

^s Lásd még korábbi, *Toldot* 99. lábjegyzetben.

⁴⁰ Lásd *Kuntresz* 93, a végéhez közel [Széfer há-mámárim 5711 290. oldalról; lásd még *uo.* 255. oldal.]

⁴ Lásd még korábbi, *Brésit* 6. lábjegyzetben.

⁴¹ Lásd még Midrás *Dvárím rábá* 7:3.

⁴² Tóra kommentárjában, *4Mózes* 8:2.

^v *Tánchumá, Beháálotchá* 5. bekezdés.; *Bámidbár rábá* 15:6.; lásd a *Máhárzáv* kommentárját *uo.*

alatt sem.^x] Ezek alapján érthetővé válik, hogy a Chanuka fénye magasabb rendű a még a Szentély fényénél is, mivel utóbbival ellentétben, annak a fénye örökké tart.

Csak úgy, mint *Jud-tet kiszlév* csodá-

ja, a haszid filozófia tanainak terjesztésével kapcsolatban: annak szintén örök természete van, mivel a haszid filozófia forrásainak a terjesztése nem más, mint felkészülés a Messiás manifesztációjára.

(5716-1956. *Toldot*)

^x A fejedelmek mindegyike, Izrael különböző törzseinek a vezetői, saját, egyéni áldozatot mutattak be a sivatagi Szentély felavatása alkalmából; lásd *4Mózes* 7:11-83. Áron, a főpap, Lévi törzsének a feje azonban nem volt az áldozat bemutatók között, ami keserűséggel töltötte el őt. Ezért mondta neki [Isten]: „Ne félj! A te küldetésed felülmúlja a többiekét”: A fejedelmek által bemutatott áldozat ugyanis egy adott eseményre rendeltetett el, így az általa kiváltott érdemük és törzsükre szálló dicsőség is kizárólag erre az adott eseményre korlátozódott. Ezzel szemben Lévi törzse mindörökké

a Szentélyhez fog kapcsolódni, azok folyamatos mindennapi szolgálatáért a menóra meggyújtásával kapcsolatban. [Sőt!] A fejedelmek áldozatai szükségszerűen a Szentély és az oltár létezésének függvényében kerülhettek csak bemutatásra, ezzel szemben Lévi törzsének a menórával kapcsolatos szolgálata ettől függetlenül is: tudniillik a Hasmoneusok a Lévi törzs tagjainak a leszármazottjai, akik később Chanuka csodáját is véghez viszik – s a menóra lángjának a meggyújtásán keresztül még a Szentély pusztulása után is.

Kiadványunk próbakiadás.
Amennyiben megjegyzésük, javaslatuk van,
az alábbi elérhetőségeken várjuk azokat:
Telefon: +36 1 268 0183
E-mail: *szichot@zsido.com*

